

SOLUȚII DE DEPOZITARE A PATRIMONIULUI LA MUZEUL ETNOGRAFIC AL MOLDOVEI

ANGELICA OLARU

Muzeul Etnografic al Moldovei deține peste 11000 de obiecte de patrimoniu cu structură organică (textile, lemn, os, hîrtie), anorganică (ceramică, metal, piatră, sticlă) sau cu o structură complexă (unelte, măști etc.).

Din cauza diversității, a componenței neomogene a obiectelor din patrimoniul muzeului, păstrarea și conservarea ridică probleme diferite. Diversitatea patrimoniului a impus de la început organizarea depozitelor pe principii muzeal-științifice, criteriul de bază în depozitare fiind structura colecțiilor muzeale: natura materialului, tipul morfologic și formatul.

Depozitul muzeal este o secție importantă a instituției muzeale în care se conservă valori ale patrimoniului cultural național, după criterii bine stabilite.

Pentru ca depozitul muzeal să ofere condiții optime pentru activități ca: cercetarea, organizarea expozițiilor, activitatea cultural-educativă, restaurarea, activitatea editorială, cât mai ales activitatea de conservare, spațiul și materialul trebuie să fie ordonate pe criterii care să rezolve toate cerințele.

Conservarea patrimoniului muzeal - privită prin prisma multitudinii de măsuri pe care le impune și al căror ansamblu servește în totalitate la păstrarea în bune condiții a obiectelor din depozite, dar și din sălile de expoziție și, în consecință, la prelungirea vieții lor, este o preocupare permanentă a specialiștilor din muzeul nostru.

Pentru asigurarea unei perfecte conservări și a condițiilor de cercetare și valorificare, în ultimii ani ne-am preocupat de reorganizarea următoarelor depozite:

- **depozitul de scoarțe;**
- **depozitul de textile de interior.**

Folosirea integrală și rațională a spațiului, asigurarea stării de repaos și a unui microclimat adecvat materiilor prime din care sînt

confectionate, accesibilitatea la obiectele așezate în același modul fără a afecta starea lui sau a celorlalte piese, sistemul și ordinea așezării obiectelor muzeale, posibilitatea identificării rapide, posibilitatea de manevrare a patrimoniului, au fost criteriile de care am ținut seama la stabilirea soluțiilor de depozitare și la proiectarea mobilierului.

Depozitul de scoarțe

Bogăția și valoarea colecției de scoarțe și lăicere a Muzeului Etnografic al Moldovei impune luarea unor măsuri în ceea ce privește depozitarea, conform normelor de conservare și asigurarea condițiilor optime pentru păstrarea și prelungirea vieții lor, pentru o perioadă de timp cât mai îndelungată.

Îndeplinirea acestor cerințe presupune cunoașterea pieselor din colecție în ceea ce privește materialul, tehnica, forma, funcția, zona etnografică etc.

Păstrarea și protejarea, aparent mai ușor de realizat, constituie în fond, cea mai spinoasă latură a activității muzeale, cerînd, pe lîngă personal specializat, spațiu suficient și compatibil cu scopul propus, mobilier adecvat, continuitate și stabilitate.

Muzeul Etnografic al Moldovei deține peste 700 scoarțe, lăicere, păretare, cerși, cuverturi de pat și macaturi provenite din donații sau achiziționate cu prilejul cercetărilor din importante zone etnografice ale Moldovei: Moldova de nord (Cîmpulung Moldovenesc, Rădăuți, Suceava, Botoșani, Neamț), Moldova centrală (Bacău, Podișul Central Moldovenesc), Moldova de sud (Galați, Vrancea).

În cadrul țesăturilor populare, scoarțele formează o grupă aparte, ce se caracterizează prin tehnici de lucru specifice, dimensiuni (lungime, lățime, greutate), diversitatea calităților de materii prime, specific zonal etc. În acest sens, depozitarea lor pune probleme deosebite. Dimensiunile mari și foarte mari, precum și necesitatea de a le păstra în așa fel încît orice împăturire să fie evitată, presupun un spațiu vast de depozitare de care nu dispunem.

În cazul nostru, s-a impus, ca pe un spațiu dat (47 m.p.) să poată fi depozitată, cu respectarea normelor de conservare, întreaga colecție, precum și cea din perspectiva achizițiilor și donațiilor viitoare. Luînd în considerare volumul de depozitat, spațiul acordat, precum și necesitatea ca suprafața fiecărei piese să nu fie tensionată, am experimentat și am concluzionat că păstrarea scoarțelor se poate face prin înfășurare separată pe suluri susținute de un suport special, rularea făcîndu-se pe țevi PVC cu diametrul de 63 mm și lungimea de 2 m (fig. 1).

Prin modalitatea de depozitare propusă se evită transformările în structura pieselor (cutări, plieri, tensionări), ca reacții la solicitările mecanice datorate împăturirii și suprapunerii.

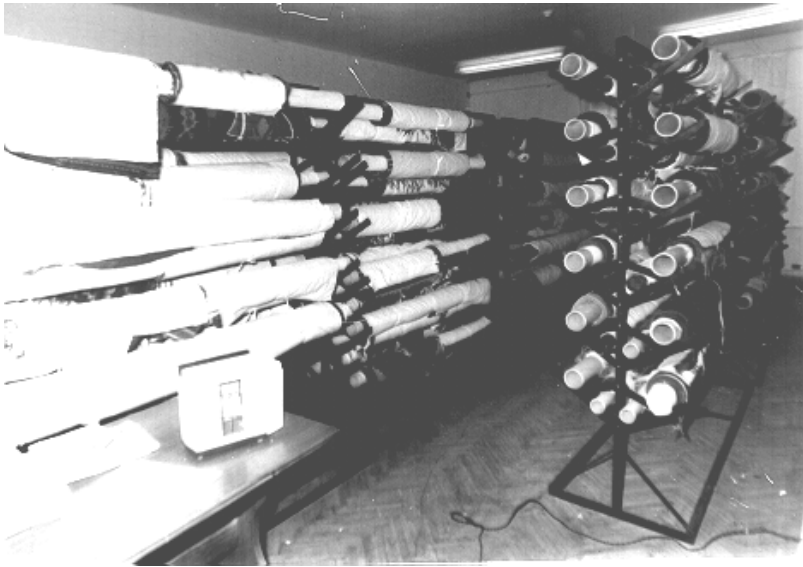

Fig. 1. Aspect din depozitul de scoarțe

Un prim criteriu de depozitare este *tipodimensionarea în funcție de lățime* care este definitorie în cazul pieselor și modulului propus.

Dimensiunile țesăturilor din lână din colecție, conform fișelor analitice, se încadrează, în ceea ce privește lățimea, între 50 și 200 cm., cu câteva excepții. Am stabilit 6 dimensiuni tip, în funcție de lățimea (l), astfel:

tip 1: 50 - 80 cm (134 buc.);	tip 4: 120 - 140 cm (71 buc.);
tip 2: 80 - 100 cm (203 buc.);	tip 5: 140 - 160 cm (51 buc.);
tip 3: 100 - 120 cm (87 buc.);	tip 6: 160 - 200 cm (42 buc.).

Pentru o *folosire rațională a lungimii* fiecărei țevi PVC, s-au așezat pe aceeași țevă 2 piese cu lățimi complementare, de exemplu, un lăicer de 50 cm lățime alături de o scoarță de 140 cm, în cadrul aceleiași zone.

Un alt criteriu de care s-a ținut seama la depozitarea pieselor textile a fost cel *al zonelor etnografice*; în cadrul fiecărei zone s-a avut în vedere *funcția, tipologia ornamentală, materialul, localitatea*.

De asemenea, *starea de conservare* a scoarțelor a constituit un alt criteriu luat în considerare; cele foarte deteriorate, așezate separat, vor urma tratamente de restaurare.

Scoarțele și lăicerile, dublate cu căptușeli din pînză de bumbac, menite să preia o parte din tensiunile la care este supusă piesa, au fost rulate după desprăfuire și spălarea căptușelilor pentru preîntâmpinarea

prezenței microorganismelor și insectelor între piesă și căptușeală, iar cele necăptușite au fost dublate cu pânză.

Pentru *aderență și evitarea unor reacții negative în timp*, între piesa textilă și țeava PVC, aceasta din urmă a fost îmbrăcată în pânză crudă de bumbac cu pH neutru.

Avînd în vedere așezarea pieselor textile potrivit normelor conservării științifice și folosirea integrală și rațională a spațiului, mobilierul pentru depozitul de scoarțe constă din moduli (fig. 2) confecționați din țeavă cu profil pătrat 35x35 ce constituie suportii pentru țevile PVC pe care s-au rulat covoarele.

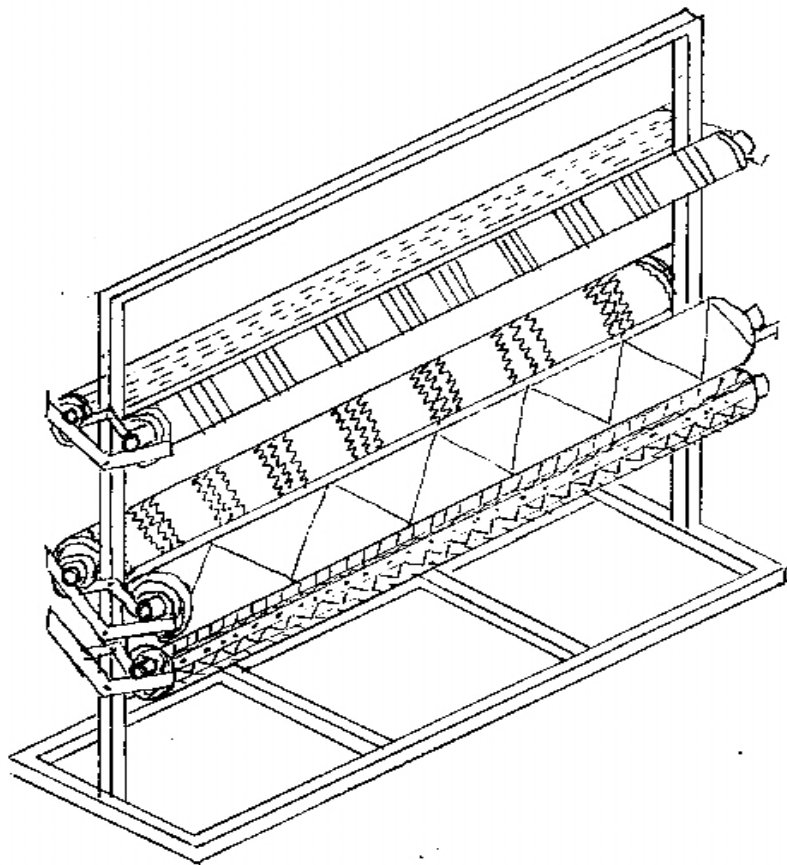

Fig. 2. Modul-suport pentru depozitare scoarțe

Fiecare astfel de suport conține între 12 și 24 de suluri, funcție de diametrul ruloului rezultat în urma înfășurării, diametru dat de lungimea pieselor, care este variabilă.

Sulurile cu scoarte se sprijină pe console realizate din platband (fig. 3), fixate cu șuruburi, permițând astfel, reglarea pe verticală a distanței dintre ele, funcție de diametrul rezultat prin înfășurare. Sulurile fiind mobile, pot fi scoase de pe suport și puse cu ușurință la loc, permițând manipularea scoatelor fără a fi afectată starea de repaus a pieselor de pe același modul-suport.

Diametrul țevilor PVC a fost ales în așa fel încât țesătura să se învelească bine, fără a face cute, și în același timp să permită o mînuire ușoară, (dată fiind forța de muncă, preponderent feminină din muzeu) și să nu încarce inutil greutatea modulului de depozitare.

În ceea ce privește *sistemul de identificare*, s-a întocmit *fișierul topografic al depozitului*, fișele fiind ordonate pe criteriul numărului de inventar. Pe fișă se menționează locul fiecărei piese în depozit (modulul de depozitare fiind codificat pentru moduli, micromoduli, nivele etc.)

Scoarțele și lăicerele au fost rulate astfel încât numărul de inventar să rămînă la capătul exterior, cît mai vizibil.

Fiecare obiect din depozit are o fișă primară în care s-au trecut: denumirea, numărul de inventar, codul de depozitare, zona etnografică etc. În momentul în care piesa iese din depozit pentru studiu, fișat, filmat, fotografiat, expozții, în fișă sau într-un registru special se consemnează mișcarea acesteia. În plus, fișele analitice de evidență, de care muzeul dispune, se constituie într-un instrument de lucru existent și util pentru munca în depozit.

Această evidență este de mare importanță pentru menținerea ordinii în depozit, pentru regăsirea oricărei piese în orice moment fără a le afecta pe celelalte. Ordinea așezării obiectelor muzeale, posibilitatea identificării rapide, accesibilitatea lejeră la fiecare obiect așezat în modul, contribuie la conservarea optimă a fiecărei piese în parte, precum și la desfășurarea eficientă a activității științifice-muzeale în depozit, asigurate de modulul de depozitare.

Totodată s-a *corelat evidența de la depozit cu informația din Baza de date* a muzeului; de exemplu: pentru evitarea fotografiierilor repetate - ceea ce înseamnă manipulare, scoatere din starea de repaus, scoatere din microclimatul depozitului - se vor utiliza materialele existente în fototecă.

Depozitul de textile de interior

Țesăturile ce împodobeau interiorul tradițional - lăicerele, păretarele, scoarțele, macaturile, "prostirile" de pat și de culme, ștergarele, fețele de

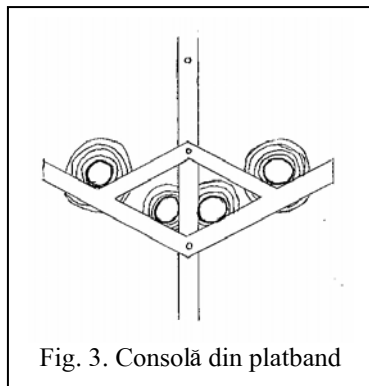

Fig. 3. Consolă din platband

masă - sînt unele dintre cele mai apreciate valori de patrimoniu cultural-național existente în colecțiile Muzeului Etnografic al Moldovei din Iași.

Colecția de ștergere a Muzeului Etnografic al Moldovei, realizate în tehnici de țesere și materiale diferite, este de o rară frumusețe. Se remarcă o deosebit de mare varietate stilistică după zonele etnografice, încadrate, însă, toate unui stil foarte unitar și specific românesc.

Pentru a asigura cele mai bune condiții pentru depozitarea și conservarea colecției de ștergere, este necesară cunoașterea importanței acestor obiecte în viața satului, pentru a deveni conștienți de necesitatea păstrării lor ca mărturii ale culturii spirituale a poporului român.

Criteriile de organizare a depozitului de ștergere decurg din:

A) *Zona etnografică*: Rădăuți, Botoșani, Suceava, Cîmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Trotuș, Iași, Vaslui, Neamț, Bacău, Galați, Vrancea.

B) *Funcție*

- ștergar de uz casnic;
- ștergar pentru împodobirea interiorului;
- ștergar - piesă de port;
- ștergar de ceremonial.

C) *Material*: cînepă, in, bumbac, borangic, lînă, combinații între ele.

D) *Tehnica de lucru*

- decorare în timpul țesutului;
- decorare prin brodare cu acul.

F) *Tipodimensiune*. Am stabilit două dimensiuni tip, în funcție de lățimea pieselor, lungimea variind în raport cu funcția ștergarului.

E) *Etiologia piesei*. Starea piesei este un element important de care trebuie să ținem seama la depozitate.

Ștergarele au fost depozitate pe zone etnografice, în cadrul fiecărei zone ținîndu-se seama de funcție, tipologie, material etc.

Dimensiunile ștergarelor se încadrează între anumite limite, avînd în vedere că sînt dimensionate din războiul de țesut.

Ștergarele au fost rulate pe țevă PVC cu diametrul de 2,5 cm acoperită cu husă din pînză de bumbac.

În cazul ștergarelor care pun probleme de migrare de culoare (mai ales cele cu decorul realizat din fibre vopsite cu coloranți industriali), cît și a pieselor care conțin în decor fir metalic sau paiete (existînd riscul apariției petelor de rugină), s-au luat măsuri de protejare a lor prin rulare în hîrtie neutră, de-a lungul întregii piese sau la capete, în funcție de zona ornamentată.

Prin modalitatea de depozitare aleasă se evită transformările în structura pieselor (cutări, plieri, tensionări) ca reacții la solicitările mecanice, datorate împăturirii și suprapunerii mai multor ștergare.

Conservarea textilelor presupune ferirea de praf, murdărie, molii și protejarea împotriva luminii care atacă structura lor chimică. De aceea, ștergarele s-au introdus în dulapuri curățate și dezinsectizate, în prealabil. Sulurile cu fiecare piesă în parte se sprijină pe rame din lemn cu lăcașuri (fig. 4). Numărul de inventar al piesei este trecut la capătul vizibil al ruloului.

Distanțele între rulouri și dintre rame permit accesul la oricare din piesele plasate pe aceeași ramă sau în același dulap fără a afecta starea ei sau a celorlalte piese.

Sistemul de identificare permite, ca și în cazul scoartelor, menținerea ordinii în depozit, identificarea într-un timp scurt a obiectului căutat, accesibilitatea lejeră la fiecare obiect așezat în modul, ceea ce contribuie la conservarea optimă a fiecărei piese în parte, precum și a desfășurării eficiente a activității științifice-muzeale în depozit.

Depozitul muzeal este și acel spațiu de urmărire a evoluției stării de sănătate a pieselor și de aplicare a unor tratamente care să permită prelungirea vieții obiectelor cu mult peste limita de viață cotidiană pentru care au fost create. *Observația permanentă* și sistematică a condițiilor de ambient și microclimat, supravegherea stării de sănătate a pieselor, *consemnarea* în caietul de depozit a *modificărilor* intervenite în starea lor, analizarea cauzelor care le-au determinat și mai ales luarea măsurilor corespunzătoare sînt înlesnite mult în cazul unei depozitări corecte și organizate.

Conservarea patrimoniului muzeal, privită prin prisma multitudinii de măsuri pe care le impune, servește în totalitate la păstrarea în bune condiții a obiectelor din depozite, dar și din sălile de expoziție și, în consecință, la prelungirea vieții lor, este și trebuie să fie în continuare una din sarcinile de bază ale muzeului. Sistemele de depozitare realizate se circumscriu și subsumează acestor scopuri.

Fig. 4. Dulap cu ștergare

SOLUTIONS DE DÉPÔT DU PATRIMOINE DU MUSÉE ETHNOGRAPHIQUE DE LA MOLDAVIE

Résumé

L'article présente les modalités d'organisation des dépôts, pour une conservation optimale des objets de musée.

Pour les tissus (tapis, essuie-mains, décoratifs ou utilitaires), nous avons expérimenté et par conséquent décidé de maintenir en bon état les tissus en dépôt enroulé sur des rouleaux de PVC soutenus par un support spécial (squelette métallique avec consoles - pour les tapis, ou des cadre en bois - pour les essuie-mains).

De cette manière on évite les transformations de la structure des objets à la suite des sollicitations mécaniques.

Nous élaborerons les fichiers topographiques aux dépôts; les fiches seront classifiées selon l'ordre des numéros d'inventaire.

Les dépôts doivent remplir toutes les conditions de recherche scientifique et mise en valeur du patrimoine.

BIBLIOGRAFIE

1. Darvaș Lancuzov, Doina - *Biodeteriorarea obiectelor muzeale din lână și blană produsă de molii*. Cercetări de conservare și restaurare, Muzeul Național de Istorie, București, 1982.
2. Florescu, Radu - *Bazele muzeologiei*, București, 1994.
3. Foçsa, Marcela - *Scoarte românești*, București, 1970.
4. Iordache, Gheorghe - *Ocupații tradiționale pe teritoriul României*, Craiova, 1996.
5. Iuga, Victoria - *Conservarea bunurilor muzeale*, Revista Muzeelor, 2/1968.
6. Mihalcu, Mihail - *Conservarea obiectelor de artă și a monumentelor istorice*, București, 1970.
7. Moldoveanu, Aurel - *Controlul efectelor dăunătoare ale luminii asupra obiectelor din muzeu*, Revista Muzeelor, 1/1967.
8. Moldoveanu, Aurel - *Cercetări asupra unor factori de microclimat la Muzeul Militar Central: umiditatea relativă și temperatura*, Revista Muzeelor 5/1970.
9. Nicolescu, Corina - *Muzeologie generală*, București, 1975.
10. Nistoroiaia, Gheorghe - *Ștergare populare*, București, 1975.
11. Pavel, Emilia - *Scoarte și țesături populare*, București, 1989.
12. Pavel, Emilia - *Studii de etnologie românească*, Iași, 1990.
13. Popa, Alba Delia - *Mobilier de depozitare și transport*, Revista Muzeelor 6/1982.
14. Vintilă, Eugen - *Protecția lemnului și a materialelor de lemn*, București, 1978.
15. * * * *Norme de conservare a bunurilor care fac parte din patrimoniul cultural*, Ministerul Culturii, 1993.
16. * * * *Bazele conservării științifice*, Curs de perfecționare, București, 1996.